

Žuvininkystės komitetas

25.3.2024

DARBO DOKUMENTAS

dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl gyvūnų apsaugos juos vežant ir atliekant susijusias operacijas, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1255/97 ir panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005

Žuvininkystės komitetas

Pranešėja: Caroline Roose

Gyvūnų apsauga juos vežant ES teisės aktuose reglamentuojama nuo praėjusio amžiaus aštuntojo dešimtmečio, kai buvo priimta pirmoji Direktyva dėl gyvūnų apsaugos tarptautinio vežimo metu. Praeito amžiaus devintajame ir dešimtajame bei šio amžiaus pirmajame dešimtmėčiuose gyvūnų apsaugos juos vežant taisyklės buvo reguliariai atnaujinamos atsižvelgiant į naujausius mokslo ir technologijų pokyčius, gyvūnų vežimo raidą ir ES piliečių norą užtikrinti geresnę gyvūnų apsaugą.

2004 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2005 dėl gyvūnų apsaugos juos vežant taikomas jau beveik 20 metų. 2020 m. birželio mėn. Europos Parlamentas nubalsavo dėl Tyrimo komiteto įtarimams dėl pažeidimų ir netinkamo administravimo taikant šį reglamentą atvejų nagrinėti sudarymo. Šiam komitetui priėmus pranešimą dėl savo išvadų, 2022 m. sausio mėn. Europos Parlamentas priėmė rekomendaciją. Europos Komisija įsipareigojo peržiūrėti Gyvūnų vežimo reglamentą ir galiausiai 2023 m. gruodžio mėn. paskelbė savo pasiūlymą.

Šis naujas reglamentas bus pirmasis, kuris bus priimtas pagal bendro sprendimo procedūrą, taigi, Europos Parlamentui bus suteikta galimybė išreikšti piliečių valią dėl gyvūnų gerovės gerinimo ES. Europos Parlamento Žuvininkystės komitetui suteikta išimtinė kompetencija kelių Komisijos pasiūlymo dalių, susijusių su vandens gyvūnais, srityje.

Šiame darbo dokumente daugiausia dėmesio skiriama būtent šiems elementams.

Reglamentas (EB) Nr. 1/2005 apima visus stuburinius gyvūnus, įskaitant visus vandens stuburinius gyvūnus, pavyzdžiui, žuvis, tačiau jame nebuvo konkrečių nuostatų, skirtų žuvų ir kitų vandens gyvūnų gerovei užtikrinti. Tai aiškiai nurodyta EP Tyrimo komiteto pranešime dėl gyvūnų apsaugos juos vežant.

2022 m. sausio 20 d. priimtoje rekomendacijoje Europos Parlamentas „rekomenduoja, kad Komisija, remiantis naujausiomis mokslo žiniomis apie žuvų ir kitų vandens gyvūnų poreikius ir vežimo būdus, parengtų pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, siekiant sumažinti jų kančias vežant; pabrėžia, kad naujose nuostatose turėtų būti pateiktas išsamus planavimo ir pasiruošimo prieš vežimą kontrolinis sąrašas, konkrečios nuostatos dėl vandens kokybės parametrų, tankio, elgesio su gyvūnais juos pakraunant ir iškraunant, taip pat su gyvūnų gerove susiję patikrinimai po vežimo; ragina Komisiją užtikrinti, kad jos skelbiamos gairės būtų atnaujinamos remiantis naujausiais moksliniais įrodymais ir atitiktų Reglamentą (EB) Nr. 1/2005, ir ragina nustatyti konkrečius reikalavimus, taikomus žuvų vežimui komerciniais tikslais“.

Pranešėja palankiai vertina tai, kad Komisija į savo pasiūlymą įtraukė konkrečias nuostatas dėl žuvų ir kitų vandens gyvūnų gerovės.

Vandens gyvūnų jausmo ir jų poreikių juos vežant mokslinių tyrimų raida

Jau seniai mokslininkai įrodyta, kad žuvis ir kiti vandens gyvūnai yra jausmūs organizmai, galintys jausti skausmą, ir kad žuvų vežimas joms sukelia didelį stresą, nes skirtingų rūšių žuvų deguonies, pH, druskingumo ir temperatūros poreikiai labai varijuoja, o, kalbant apie stresą vežimo metu, dar svarbiau yra tai, kokiems svyravimams esant žuvis gali išgyventi.

Dar 2004 m. Europos maisto saugos tarnyba (EFSA) pateikė išsamią apžvalgą¹ dėl žuvų biocheminių pakitimų, susijusių su vežimo metu sukeltu stresu. Remdamasi literatūros apžvalga, EFSA nustatė, kad stresas yra labai svarbus veiksnys vežant žuvis, kuris, be kita ko, gali sąlygoti infekcinių ligų plitimą. Vežimas įvardijamas kaip pagrindinis stresorius, sukeliantis ligų klinikinius požymius, turinčius rimtų pasekmių gyvūnų gerovei ir ekonomikai, kurie gali pasireikšti mikrobiologiniams teršalams virtus invaziniais patogenais, kai gyvūnai yra prižiūrimi arba dėl vežimo metu padarytos žalos.

Šiuo atžvilgiu EFSA taip pat nurodo, kad uždaroje gyvūnų vežimo sistemose esantis vanduo po vežimo neturėtų būti pašalinamas jo nedezinfekavus ir kad visos vežimo priemonės, pavyzdžiui, cisternos ar konteineriai, turėtų būti dezinfekuojamos po kiekvieno vežimo. Suaktyvėjus žuvų neuroendokrininei sistemai ir joms reaguojant į stresą, sparčiai kinta jų kraujagyslių ir kvėpavimo sistemos, todėl padidėja deguonies suvartojimas. Stresas taip pat sukelia medžiagų apykaitos, hormonų ir elgesio pokyčius.

Taip pat rekomenduojama vengti daugkartinio streso, pavyzdžiui, po vežimo patiriamo terminio šoko.

Atitinkamuose leidiniuose² apie žuvų gerovę jas vežant kelių transportu, įskaitant valstybių narių leidinius, pripažįstama, kad žuvis vežimo metu ima elgtis labai įvairiai ir į stresą reagoja išskirdamos tokius streso hormonus kaip adrenalinas ir kortizolis.

2021 m. Europos Parlamento Tyrimo komitetas transportuojamų gyvūnų apsaugos klausimais (ANIT) paprašė teminio skyriaus atlikti tyrimą³. Atlikus tyrimą patvirtinta, kad „žuvis yra jautrus ir sąmoningi organizmai, galintys jausti skausmą ir stresą, turintys ilgalaikę ir trumpalaikę atmintį bei patiriantys emocijas“ ir kad jas vežant „taikomos įprastinės procedūros dar labiau padidina stresą ir pablogina žuvų gerovę“, taip pat patvirtinta, kad „dėl vežimo pablogėjusi žuvų gerovė tokia išlieka dar kelias dienas po iškrovimo“. Be to, tyrime pabrėžiama, kad „dėl akvakultūros veiklos žuvis dažnai kenčia nuo įvairių stresorių (pvz., priežiūros, vakcinavimo, sutelkimo, rūšiavimo, badavimo, gydymo, pakrovimo ir vežimo), su kuriais nesusiduria laukinės žuvis“, taip pat pabrėžiama, kad jos „per savo gyvenimo ciklą dažnai vežamos daugybę kartų, todėl įvairių vežimo procedūrų metu jos kenčia nuo įvairių stresorių“.

Tyrime išsamiai aprašyti įvairūs pagrindinių ES akvakultūros rūšių patiriamus stresą keliančius veiksniai, pavyzdžiui, CO₂ kaupimasis, temperatūros svyravimai, prasta vandens kokybė ar gyvūnų tankumas.

Apibendrinant iš esamų mokslinių tyrimų akivaizdžiai matyti, kad žuvis yra jautrios būtybės, o stresoriai ir jų poveikis yra aiškiai nustatyti jau kelis dešimtmečius.

Nepaisant to, kad Reglamente (EB) Nr. 1/2005 nėra konkrečių su vandens gyvūnais susijusių taisyklių, remdamasi svariais moksliniais įrodymais valstybės narės, pavyzdžiui, Italija, ir regionų valdžios institucijos, pavyzdžiui, Bavarija, priėmė išsamias Reglamente (EB) Nr. 1/2005 įgyvendinimo gaires dėl žuvų vežimo. Taip pat verta atkreipti dėmesį į Norvegijos reglamentą dėl akvakultūros gyvūnų vežimo, kuris taip pat pagrįstas šiais svariais moksliniais

¹ <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/44>

² https://www.salute.gov.it/imgs/C_17_pubblicazioni_2848_allegato.pdf

³ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690875/IPOL_STU\(2021\)690875_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690875/IPOL_STU(2021)690875_EN.pdf)

įrodymais.

Glausta Komisijos pasiūlymo santrauka

Komisija savo pasiūlyme vandens gyvūnus apibrėžia kaip žuvis, galvakojus moliuskus ir dešimtkojus vėžiagyvius. Taigi ši apibrėžtis neapima visų moliuskų ir visų vandens žinduolių, pavyzdžiui, banginių būrio gyvūnų. Panašu, kad kitų moliuskų, išskyrus galvakojus moliuskus ir dešimtkojus vėžiagyvius, neįtraukimas į reglamento taikymo sritį pagrįstas teiginiu, jog tokie moliuskai kaip austrės ir midijos neturi centrinės nervų sistemos, taigi, mažai tikėtina, kad jaučia skausmą.

Kita vertus, nepanašu, kad banginių būrio gyvūnų neįtraukimas būtų mokslškai pagrįstas. Kadangi banginių būrio gyvūnai patenka į bendrą apibrėžtį „gyvūnai“, Žuvininkystės komitetas turėtų apsvarstyti galimybę juos įtraukti ir į vandens gyvūnų apibrėžtį. Tikėtina, jog daugeliu atvejų vežant banginių būrio gyvūnus bus taikomos 2 straipsnio 3 dalyje išvardytos išimtys, todėl juos įtraukus reglamentas būtų papildytas ir kai kuriais atvejais tai būtų naudinga, tačiau neturėtų didelio poveikio.

2 straipsnyje Komisija iš viso teisės akto taikymo srities išbraukė dekoratyvinių žuvų vežimą (2 straipsnio 3 dalis). 16 konstatuojamojoje dalyje Komisija paaiškina, jog taip yra dėl to, kad jos „paprastai gabenamos mažose dėžėse, naudojantis greitojo pristatymo paslaugomis, specialiai prie jų poreikių pritaikytuose vandens maišuose, o kelionės trukmė paprastai neviršija 24 val.“. Šis paaiškinimas nėra mokslškai patvirtintas ir nepanašu, kad būtų pagrįstas šių gyvūnų gerovės poreikiais. Žuvininkystės komitetas turėtų apsvarstyti, ar palikti šią išimtį, perkelti ją į ankstesnę dalį (2 straipsnio 2 dalį), kad dekoratyvinėms žuvims būtų taikomas tik siūlomo reglamento 4 straipsnis, ar apskritai šią išimtį panaikinti.

2 straipsnyje Komisija taip pat numato nuo viso reglamento nukrypti leidžiančią nuostatą dėl vandens gyvūnų tiesioginio pristatymo maisto įmonėms, tiekiančioms galutiniam vartotojui. Ši išimtis būtų taikoma, pavyzdžiui, paprastiesiems karpiams arba vėžiagyviams, kurie neretai parduodami dar gyvi restoranuose, turguose arba prekybos centruose. Be to, panašu, kad šis pasiūlymas, kuriuo visiškai atleidžiama nuo reglamento taikymo, nėra pakankamai pagrįstas moksliniais tyrimais. (Vandens) gyvūno gerovės poreikiai yra tokie patys, nepriklausomai nuo to, kokia jo paskirties vieta. Žuvininkystės komitetas turėtų nuspręsti, ar palikti šią išimtį, perkelti ją į ankstesnę dalį (2 straipsnio 2 dalį), kad būtų taikomas tik siūlomo reglamento 4 straipsnis, ar apskritai ją panaikinti. Dar viena išeitimi galėtų būti šios nukrypti leidžiančios nuostatos taikymo srities apribojimas, nustatant ilgiausią galimą vandens gyvūnų pristatymo maisto įmonėms, tiekiančioms galutiniam vartotojui, trukmę.

Pasiūlymo 2 straipsnio 2 dalyje teigiama, kad tais atvejais, kai ūkininkai savo transporto priemonėmis veža gyvūnus ne didesniu kaip 50 km atstumu, taikomas tik siūlomo reglamento 4 straipsnis. Vadinasi, pavyzdžiui, vežant gyvūnus iš vienos žuvų ūkio vietos į kitą II priedas gali būti netaikomas. 4 straipsnio 2 dalies j punkte nurodoma, kad vandens gyvūnams taikomi paprastesni reikalavimai („pakankamą vandens kiekį ir kokybę“), o II priede pateikiami daug išsamesni konkrečių rūšių poreikius atitinkantys vandens parametrai, pavyzdžiui, deguonies, anglies dioksido kiekis, amoniako koncentracija ir temperatūra, bei jų stebėseną ir palaikymas, taip pat gyvūnų tvarkymo reikalavimai.

Atsižvelgiant į tai, kad ANIT komiteto pavedimu atliktas tyrimas aiškiai parodė skirtingų rūšių jautrumą skirtingiems streso veiksniams (žr. pirmiau), švelnesnių reikalavimų

nustatymas nurodytiems atstumams turėtų būti svarstomas itin apgalvotai, bent jau vandens gyvūnų atveju. Jei šios kelionės liks neįtrauktos į šio reglamento taikymo sritį, šią spragą reikės užpildyti būsimu reglamentu dėl ūkinių vandens gyvūnų gerovės.

Didžioji dalis priemonių, numatytų vandens gyvūnų gerovei užtikrinti, yra įtrauktos į siūlomo reglamento II priedą. Dauguma siūlomų priemonių, panašu, atitinka mokslines rekomendacijas. Tačiau svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad daugelis šių priemonių nėra išsamios. Pavyzdžiui, nenustatyta išsamių reikalavimų dėl žuvų tankumo arba dėl to, kas laikytina tinkama vandens kokybe atsižvelgiant į kiekvieną iš minėtų parametrų. Pasiūlymo 47 straipsnyje numatyta, kad Komisija gali priimti deleguotuosius aktus, kuriais būtų atnaujinamas II priedas, visų pirma jame išdėstyti vandens reikalavimai, įskaitant didžiausius vandens parametrų lygius, vandens stebėsenos reikalavimai arba tankumo reikalavimai.

Tokius atnaujinimus svarbu atlikti skubiai, nes ANIT komiteto vertinimu, viena iš pagrindinių reikalavimų nevykdymo priežasčių yra išsamių taisyklių trūkumas. Nekonkrečios taisyklės taip pat reiškia, jog esama rizikos, kad skirtingose valstybėse narėse taisyklės bus įgyvendinamos skirtingai, todėl nebus užtikrinamos vienodos sąlygos.

2021 m. Komisija nusiuntė EFSA veiksmų gaires, kuriose išdėstė planuojamus būsimus įgaliojimus ūkinių gyvūnų gerovės srityje. Jose numatyta EFSA paskelbti nuomones dėl ūkiuose auginamų lašišų ir upėtakių (2026 m. birželio mėn.), ūkiuose auginamų karpių (2027 m. birželio mėn.), ūkiuose auginamų paprastųjų vilkešerių, jūrinių karosų ir europinių upinių ungurių (2028 m. birželio mėn.), ūkiuose auginamų tunų (2029 m. gruodžio mėn.) ir tam tikrų bestuburių, pavyzdžiui, dešimtkojų vėžiagyvių (2030 m. gruodžio mėn.). Svarbu, kad EFSA paskelbus šias nuomones, jose pateiktos rekomendacijos būtų nedelsiant įtrauktos į II priedą, siekiant užtikrinti, kad ES gyvūnų vežimo reglamentas atitiktų naujausius mokslinius įrodymus.

2024 m. sausio mėn. Komisija priėmė sprendimą įsteigti ES vandens gyvūnų gerovės etaloninį centrą. Šis centras remis Komisijos ir valstybių narių veiklą, vykdydamas mokslinius ir techninius tyrimus, organizuodamas mokymus ir skleisdamas mokslinių tyrimų rezultatus bei informaciją apie technines naujoves. Svarbu, Komisija suteiktų šiam etaloniniam centrui įgaliojimus rengti rekomendacijas, skirtas vandens gyvūnų gerovei užtikrinti. Taip pat svarbu, kad Komisija, siekdama užtikrinti nuoseklų reglamento įgyvendinimą visose valstybėse narėse, deleguotaisiais aktais įtrauktų šias rekomendacijas į reglamento II priedą.

Apibendrinama pranešėja pritaria tam, kad būtų priimtas siūlomas reglamentas, ir numato galimus Komisijos pasiūlymo pakeitimus. Priėmus šį reglamentą ES pirmą kartą būtų nustatytos konkrečios taisyklės dėl vandens gyvūnų gerovės juos vežant.

Šio reglamento priėmimas taip pat atitiktų Komisijos Tvaresnės ir konkurencingesnės ES akvakultūros 2021–2030 m. strategines gaires, kuriose teigiama, kad „laikyti žuvis geromis sąlygomis sektoriui yra ir ekonomiškai naudinga, nes sumažėja sąnaudos ir gaunami kokybiškesni produktai“.